SUMMO ADJUVANTE ARCHIATRO!

Autoritate atq; conſenſu

Illuſtris ac Gratioſi Senatus Aſclepiadéi,

in Illuſtrisſimâ ad Salam,

SUB MODERAMINE

VIRI EXCELLENTISSIMI,

DN. GEORGII WOLFF-GANGI WEDELII,

Med. Doctoris, Theoret. Prof. P. Medic. Ducal. Saxon. nec non S. R. I. Natur. Curioſ. Adjuncti,

Dn. Patroni, Præceptoris ac Promotoris æternùm devenerandi,

DISPUTATIONEM MEDICAM INAUGURALEM,

De

ARCHEO,

Pro

DOCTORIS

Gradu, Habitu purpureo, ſummisque in arte Medicâ Honoribus, ac Privilegiis ritè obtinendis,

ingenuo eruditorum examini

publicè ſubjicit

ANDREAS Schemberger/Poſonienſis Hungarus, in Patria Practicus.

In Auditorio Majori,

Horis ante & poſt meridiem ſolitis.

ad diem 3. Junii,

ANNO O.R. clↄ Iↄc LXXIIX.

I. N. J.

PROOEMIUM.

SI quicquam eſt, quod ſacra Medicina ſcrutari jubet Philiatros, non videmus, quid hoc ipſum magis urgeat, quàm ſcientia illius, quod primum omnia in toto corpore humano movet, agit, ſentit & ſingula perficit, atque operatur. Hoc ſanè ita ſeſe habere vel inde clarum eſſe poteſt, quod nemo non ſanitatem, cujus primaria, dum benè omnia habent, exiſtit cauſa, pro illo, quod ſummum hujus vitæ bonū comitatur, agnoverit. Dùm illud autem intimiùs conſiderare animus eſt, mirari ſubit, quàm diverſa nomina, curioſè ut exprimerentur omnia, ſeſe hîc offerant.

Inſtar omnium ſit ἐντελέχεια vox notiſſima, aſt circa quam tot difficultates, tot opiniones etiam illuſtriū (quos hâc de re conſuluimus) virorum occurrunt, ut non miremur, quod *Monlorius in quæſt. de Entelech. circa finem p. 412.* refert *de Hermolao Barbaro, viro omni doctrinæ genere excultiſſimo*, eum ſcilicet fortuitò fruentē colloquio Dæmonis tanta curioſitate detentum fuiſſe, ut quæſiverit ex eo; quidnam illud eſſet, quod *Ariſtoteles* paſſim vocavit ἐντελέχειαν. Aſt ſuem rogavit, ut Minervam doceret. Ut adeò de hujus rei difficultate non poſſit non à quovis ſufficientiſſimè judicari.

Operæ pretium igitur fuerit, antequam hujus eſſentiam explicandā aggrediamur, quædam ad ὀνοματολογίαν facietia ſcrutari. I. Ἐντελέχεια hæc (eandem putamus, quam Platonici ἐνδελέχειαν Attico more ſcribunt,) variè à *Philoſophis* dicta fuit, & (1.) quidem *actus*, uti docet *Gothofred. Mœbius in epitom. inſtit.* item alii

 plu-

plurimi, inprimis ex Philoſophis. (2.) *Motus.* Ita habet *Cic. l. 1. Tuſc. Quæſt. animam vocari ἐντελέχειαν, nomine novo, quaſi quandam continuam motionem atque perennem.* Quoniam autem alii rimati ſunt, actui præcedere potentiam, (3.) *Potentiam* dixerunt, unde tot potentiæ ab hac potentiâ derivatæ viſentur in ſequentibus. Hanc potentiam vocaverunt alii (4.) *facultatem:* alii (5.) ἐνέργειαν, *operationem ſeu efficaciam* nominaverunt: ſed hæc accidentia potius eſſe ſcimus. Quidam (6.) *formam immaterialem* indigitarunt. (7.) *Anima* à quibusdam dicta fuit, quæ fortaſſis antiquiſſima & apud Latinos uſitatiſſima ſemper vox fuit. Notabile & inſigne nomen eſt (8) *Calidum innatum* ſeu *calor nativus*, quod apud Medicos inprimis omnem abſolvit paginam. Sed quoniam, calidum accidens quoddam eſſe, ex motu ſaltem reſultans, quidam ſapuêre, genus caloris ponere maluerunt, & dixerunt (9.) *Temperamentum*, unde illud Galenicum, *temperamentum eſſe animam Medici. Hippocrates* (10.) ἐνορμῶντα, *impellentia* vocavit. *Vid. Schol. Med. Frambeſarii diſp. 1.* ubi agit *de ſpiritib. p. m. 39.* (11.) Inde & *ſpiritûs* nomen impoſitum, (quem in finem *Sebaſt. Wirdigius* conſcripſit *Medicinam Spirituum,*) procul dubio ob ſubtilitatē, quam ob rem putarunt quidam, ſalinas, ſulphureas & mercuriales ſanguinis partes eſſe hos ſpiritûs. *vid. Theor. 1.* Ulterius (12.) *Naturam* appellaverunt alii, ob analogiam naturæ, quam nonnulli pro primo habuére principio. Ultimo (13.) *Aureolus Philippus Theophraſtus* ARCHEI nomen in proſcenium adduxit, quem tùm alii magno numero Chimici ad unum ferè omnes, & præcipuè *Joh. Bapt. van Helmont* paſſim ſequuntur. Utut verò nihil novi, vel ſolidioris videri poſſet hoc nomen dicere, cùm nihil aliud notet, quàm id, quod omnia in corpore movet, adeoque paria cum dictis; nihilominus tamen cum uſus dicendi magiſter in civitatem adſciverit id ipſum, & preſſiùs quaſi quid, quàm illa omnia, exprimat, meritò, ex illius præſertim hypotheſi, id potiſſimùm ſelegimus, unde ad Etymologiam ac Homonymiam Archei nunc accedimus.

II. Græciæ debet ſuam originem ARCHEUS, dum derivatur

vatur ab ἀρχὴ (quod ſignificat *principium, imperium, extremum,*) eſtque compoſitum, juxta *Corn. Schrevel. Lexicon Græco-Latinum*, vel ex ἄρι *valdè*, ſeu ἄρης *fortitudinem* ſeu *potentiam habens*, ut ferrum &c. vel ex ἄρω *apto, congruo*; & ἔχω *habeo* ſeu *poſſideo*. Undè ſecundum *D. Jac. Welleri Grammat. Græc. ſect. 3. cap. 3. art. 1. diſtinct. 7. reg. 6. p. m. 125.* minùs uſitatè derivatur ἀρχήιος. Aſt *dictus J. B. van Helmont. in operibus*, item *F. O. Grembs in Arbore integrâ & ruinoſa hominis*, nec non *G. Thomſonius, in Epilogiſmis Chymicis* paſſim voce *Archei* uſi ſunt. Alii nominare malunt *Archæum*, Græcè ἀρχεῖον ſeu ἀρχαῖον, quod notat *antiqvum*, & ab eâdem radice ἀρχὴ derivari commodè ſatis poteſt. Quicquid autem ſit, ſeu ARCHEUS ſeu ARCHÆUS ſcribatur, firmo tamen ſtat talo eadem ſignificatio.

III. *Homonymia* oſtendit (1.) *impropriam* ARCHEI *acceptionem*, quando pro quovis principio movendi, ſeu ſit ⊖, ſeu 🜍, ſeu ☿, ſumitur; (2.) *propriam* & (α) *generalem*, quâ pro quovis Archeo cujuslibet rei ſumitur, qualia exempla paſſim ſuggerit *Paracelſus*; (β) *ſpecialem*, quæ influentem hominis ſignificat, & inprimis juxta *Williſium lib. de animâ brutor.* & Medicos alios, animam corpoream; (γ) *ſpecialiſſimam*, quâ particulares, uti vocat *Helmontius*, & cuilibet parti inſiti ſeu innati, Archei comprehenduntur, quos alii uno ferè ore, ut diximus, *calidum innatum* vocavére. Et hæ duæ ſignificationes hâc vice potiſſimùm à nobis attendentur.

Nec opus eſt circa hanc nominis notionem vitilitigare, quô jure introductum fuerit ſeu à *Paracelſo*, ſeu *Helmontio*, cùm uterq; minùs principium hoc movendi in corpore humano expoliverit; an, ut Genio ſuo indulgentes graviter in ſcholas inveherētur, eandem rē inauditâ nomenclaturâ inſigniverint: an ſatius fuiſſet, ſi uſitatiſſimū aliàs vocabulū, nempe *animam*, vel *calidum innatum* ſuo illuſtraſſent dogmate. Liberum erit nobis voce jam in ſcholis Medicis receptâ uti, *(aliquis poterit illum nominare,* cū *Grembſio* loquimur *in arbore integ. & ruinoſ. l. 1. c. vij. §. 2. p. 33. prout voluerit, dummodo res intelligatur)* cùm animus ſit, *Archei humani tractationē in vicē*

Inauguralis ſpeciminis ſuſcipere. Hoc ut feliciùs expediamus, articulatâ Euclidis Methodo incedemus. Faxit autem ſummus ille Ἀρχαῖος, qui omnia in omnibus eſt, movet, perficit atque operatur, ut hæc noſtra levidenſis opella cedat in Nominis ſui Diviniſſimi Gloriam, ſacræ Medicinæ emolumentum, omniumq; ſalutem.

SECTIO I.

DEFINITIO.

Rcheus humanus eſt ſubſtantia mobilis, è particulis ſubtilisſimis compoſita, ad omnia in corpore humano movendum creata.

SCHOLION.

Multa hîc afferenda *de genere proximo atque remoto* ſe offerunt: quoniam autem non eſt intentio hîc volumen conſcribere, nec opiniones Autorum congerere, ut *Helmontii, Grembſii* &c. quippe ſufficienter hoc præſtitit *Joh. Marc. Marci in Philoſoph. Vet. reſtit. part. IV. ſubſect. 11. p. 414.* Nobis hîc ſufficit ſubſtantiam appellâſſe. Perpetuum hoc hominis mobile eſt, quo ſine machina humana ne momentum quidem ſubſiſtere poteſt, atque ideò eò dignius conſideratione, quia, per Dei Optimi Maximi diſpenſationem, vix in terrenis ſui habet ſimile.

Principia eſſentialia, quæ ſunt *materia* & *forma*, oſtendunt particulæ ſeu atomi, quod pluribus depingit *theorema 1.* hæ, quatenus in machinâ hominis corporeâ modificantur, deſignant *differentiam ſpecificam*, quâ differunt ab omnibus rebus aliis.

Liceat nobis huc applicare communem ſententiam de compoſitione particularum ſeu atomorum Archei, ſiquidem dicunt Philoſophi ſummi, & ex Medicis non pauci, animam, ſaltim corpoream, nam de rationali incorporeâ & immateriali hoc loco ſermo nobis non eſt, eſſe σύγκριμα atomorum ſeu coagmentum particularum; *vid. ſupra cit. J. M. Marci Philoſ. Vet. reſt. part. IV. Subſect. 11. p.*

11. p. 418. ut & *Willisii De brutor. anima part. 1. physiolog. cap. 1. pag. 4. 5.* Neque ſpectatur hîc compoſitio particularum heterogenearũ ſeu varias habentium figuras, quales eſſe poſſunt ♀ra rarefacta & ſalia reſoluta, quæ ex chylo extracta ſunt: (hæc enim licet itidem *ſpiritus* vocentur: illud tamen fit per *κατάχρησιν,*) ſed potiùs quoad easdem figuras homogenearum ſecundum numerum compoſitarum. Pro ſubjecto habet corpus humanum, (quia de Archeo hominis tantum tractatio hoc loco eſt) tùm totum, tùm partes, ex quibus compoſitum eſt, quod idem demonſtrat *theorema 3.*

Ad motiones venimus Archei, quem mobilem ſupponit *theorema V.* & ad movendum ſe vel ſubditas ſuas partes compelli, edocent *theoremata poſt V. ſequentia.* Tantum de definitione Archei, nunc ipſa *theoremata* tradimus.

SECTIO II.

Theorema I.

Archeus Gas eſt.

Scholion.

Opinantur nonnulli Medici, ſolam circulationem ſanguinis, alii ſolam figuram & diſpoſitionem partium, eſſe facultatum cauſam principalem; de quibus in *theorem. X.* Alii porrò ratiocinantur, Archeum eſſe ſanguinis partes ſalinas, mercuriales atque ſulphureas, ex alimentis extractas.

Aſt, ſi penitiùs rem examinemus, toto cœlo aberrare videntur, quia accidentia vel inſtrumenta iſta dici magis merentur, vel ſaltim principia potius materialia. Quamvis enim ex particulis dictis aliquid aſſimilare poſſit Archeus, non tamen propterea abſolutè Sulphur erit, vel Sal: quippe juxta *corollar. 1.* omne Sulphureum φλογιστὸν eſt, atque cremabile, & hâc ratione nec ſal, nec mercurius, nec ſulphur poteſt eſſe principium formale, de quo videri merentur, quæ *Excellentiſſimus Dn. D. Præſes, Dn. Patronus ac Præceptor ſummè ſuſpiciendus, Ephemer. Germ. ann. 7. obſ. 226.* adduxit latiùs.

Abſonum nempe eſt, confundere iſthæc, & de Archeo prædica-

dicare, quæ principiis iſtis competunt. At,at,cùm illa profundiùs lateant,conceſſum erit ex ipſo cortice nucleum metiri,& reducere ad magis cognita illa, ut illorum analogiâ conceptum formare poſſimus de quidditate ipſius.

Non immeritò ab *Helmontio*, *Grembſio* & aliis dicitur *Gas*, quod antiquos fumum dixiſſe opinamur, ſeu exhalatio continua. Gas eſt,quia ſummè mobilis,perpetuò quaſi evaporat,quià ſal volatile repræſentat, & calido ac humido conſtat: quò etiam referre quis poſſet illud *ex ſacris*, quando vita noſtra nominatur ἀτμὶς *vapor. in epiſt. Jacob. c. 4. v. 14.*

Refert ergò naturam maximè principii evaporabilis, principaliter mercurialis & nominatim ſalis volatilis, ſecundariò ſulphurei, unde his in ſanguine deſtructis ipſe emoritur, vel ſaltim activitatem ſuam multùm perdit; & ipſe, juxta *Problema 2. & 4.* augeri atque ſedari poteſt à medicamentis Salinis volatilibus & 🜍reis balſamicis, ſeu ſale volatili oleoſo pollentibus. Hinc nullum dari calidum innatum, nullum humidum primigenium, quam 🜍 & ☿ ſanguinis, vel ipſius ſanguinis & ſeri ἐνέργειαν, & juſtam diſpoſitionem ſtatuere licebit. *Vid. Nobiliſſ. Dn. D. Præſid. Opiol. p. 165. & Theor. Med. part. 1. Sect. 2. Theor. 33. & 34. p. 9.* Solus autem exiſtere non vult, vel poteſt, ob ſubtilem exhalabilem naturam, unde vehiculo humorum alimentariorum ſanguinis & ſeri ſeu latice utitur, iisque ſe induit.

Utut verò, an Archeus, vel particulæ ſulphureæ in corpore exiſtentes, luceant, nec ne? non adeò in aprico ſit: neque, quâ ratione ſpiritus noſtri à plurimis Medicis dicantur lucidi, & illuminare corpus noſtrum, imò radiis conclave totum (uti de ſe refert *D. Athanaſ. Kirch. è Soc. Jeſu Art. magn. Luc. & Umbr. lib. 2. p. 2. cap. 1. fol. 162.*) æquè capere poſſimus; cum *Williſio* tamen *l. c. c. 4. p. 69.* Archei hujus duas quaſi partes concipere licet, flammeam & lucidam.

Διορισμός.

Verùm ſi lucis,ſeu flammæ, cujus primus & immediatus effectus eſt lux,cauſas & modos movendi conſiderare cupimus, tenebris ignorantiæ involutos nos profiteri debemus: & licet quis

flam

flammam definire velit per *motum particularum 🜍rearum accenſarum*; nondum tamen modum accenſionis ſeu lucendi videmus expreſſum. Differentias quidem ſeu gradus flammarum vel ignium nemo non advertit, quæ oriuntur à denſitate particularum terreno-🜍rearum; ita quò *fixiores* & ad terreſtreitatem magis accedentes ſunt particulæ 🜍reæ, eò fortiorem pariunt calorem, denſioremque, non autem majorem flammam, & per conſequens lucem quoque minorem edunt; quò verò particulæ ſunt volatiliores & magis rarefactæ, eò mitiorem & majorem proferunt flammam atque lucem. Ubi ſimul tamen attendenda eſt magnitudo flammæ. Hinc concludere licet, in homine quò in majori copiâ adfuerint particulæ 🜍reæ, & in motum velociorem concitatæ, id quod ☿ialibus eximiè competit, eò etiam plures ſcintillas & flammam, lucem immediatè producentem oriri. Hæc autem non de omnibus eodem gradu valent, inprimis ſi reſpiciamus humidiores, minusque calidos, in quibus latex ſuperfluus viſitur, quamobrem particulæ 🜍reæ minùs ſe invicem in motum concitare poſſunt. Tandem concludimus, partes 🜍reas ſanguinis in motum concitatas velocisſimum poſſe edere flammulam lucentem.

THEOREMA II.

Archeus compoſitus eſt ex pluribus particulis.

DEMONSTRATIO.

LIcet enim ſimplicem ſubſtantiam quidam vocent, cum reſpectu reliquarum partium corporis, tum ratione propriæ eſſentiæ, illud tamen ſublimiori potius auræ competit. Non poteſt eſſe una particula, quæ nimis impotens eſt ad regendum corpus; nec tantum ſpatium omnium partium poſſidere poteſt. Exinde congeriem particularum quidam dixêre animam: hanc congeriem in quantitate continuâ, non diſcretâ conſiderare licet. Quemadmodum aqua dicitur conſtare atomis ſphæricis, mollibus &c. harum atomorum autem continua quantitas vocatur aqua, quando verò in vaporem reſolvitur, atomi dici merentur, quantitate diſcretâ exiſtentes, formâ ſcilicet ſphæricâ: Ita & rem ſe habere cum atomis Archei, opinamur. Particulæ hæ ſunt ſubtilisſimæ

ſimæ, ſeu leves & ſummè tenues, in perpetuâ undulatione & motu. Nec obſtat, quod dicant alii, unam ſolummodò atomum vid. theorema IV. ſufficere ad generandum fœtum; ſiquidem particulæ Archei multiplicari poſſunt, juxta *Problema 2.*

THEOREMA III.

Archeus omnipræſens eſt in corpore, & toti & cuilibet parti adeoq; & ſibi ipſi proſpiciens.

SCHOLION.

QUomodo enim ſubſiſtere potuiſſet corpus, ſi non totum undique irradiaretur vivifico hoc ſole? Ubique aſſidet, ubique præſto eſt cum vectore ſuo, per ſpiracula ſua, per canales expanſus & quovis Argo oculatior. Utut ergò regiam ſuam in corde locaverit, & principaliter ibi ſeſe exerat, non minus tamen in extimis quoque litoribus & finibus microcoſmi excubias agit.

Exinde fluit Archeus (1.) qui toti ineſt corpori, ut dicatur *influus ſeu influens*, vel etiam *univerſalis*, quia in omnibus partibus eſt; (2.) *inſitus* vel *particularis*, qui huic vel illi parti præſidet.

Hîc non prætereundum, Archeum ſoli ſtomacho vel ejus pyloro non præſidere, ſed omni parti ſimul; quoniam autem ventriculus omnium primò aſſumta continet, propterea illuc etiam congregari Archeales atomos oportet, ut excipiant atque ſubjugent alimenta primò.

THEOREMA IV.

Paucæ atomi ſufficiunt ad conceptionem fœtus.

SCHOLION.

EDictum eſt *Joh. M. Marc. l. c. pag. 86.* quòd *ſeminis fluidi quævis particula ad integrum fœtum conſtituendum ſufficiens ſit:* id verò non tàm de humore, quàm de ideâ intelligendum putamus, quæ 2800. pars dicitur ſeminis. Haud abſimile quippiam recenſet de quâdam puella *Regn. Græf. de Org. Gen. Mul.* Quamprimùm autem atomus ab uxore concepta, mox in promptu ſunt particulæ Archeales uxoris, quæ novum hoſpitem excipiunt, blandè ſoſpitant, ſenſimq; evolvunt.

THEO-

THEOREMA V.

Archeus in corpore primum mobile eſt.

DEMONSTRATIO.

SI conceditur, quod omnis ſubſtantia ſit mobilis, cujus participem ſe reddit Archeus, verum erit, Q. E. D.

SCHOLION.

ID porrò Archei derivatio Græca docet, quæ principium ſignificat, uti ſuprà mentio facta, ergò aut primum aut ſecundum: ſed ſecundum denotare non poteſt, quia prius non habet, ergò primum. Mobilis autem in utramq; partem intelligitur, activè nempe & paſſivè; movere dicitur Archeus in *theoremate 8. & ſeq.* moveri verò profitentur *theoremata ſequentia.*

THEOREMA VI.

Archeus mobilis eſt à quacunq; ideâ.

SCHOLION.

QUanta volumina de eſſentiâ virtutibusq; idearum conſcripta exſtent, hujus loci non eſt, ut recenſeamus. *Vid. Ideæ Idearum Operat. Job. Marc. Marci, M. D. P. P. P.* Tribus interim, ut dicitur, verbis annumeremus, quid de ideis h. l. ſentiendum. Intelligitur per ideam forma ſeu figura rei, quod ipſa ideæ ſeu ἰδέας derivatio Græca edocet: eſtque (1.) alia *mentalis* (phantaſticam quidam vocant) quam formam immaterialem dicunt Scholaſtici: qualis in maniacis & melancholicis fingitur, (2.) alia *realis, ſive interna ſive externa*, quam omnes poſſident creaturæ, undè quando diſproportionatas invicem habent figuras, dicuntur *diſſentientes* ſeu *antipathicæ.* Reales autem ideæ per omnia noſtrum corpus ingrediuntur ſenſationis organa, ad modum cameræ obſcuræ: & ſic noſtrum movent Archeum, etiam quæ extra corpus ſunt, & quæ intra corpus aſſumpta, aut per poros cutis ingreſſa ſunt, de quibus in ſequentibus.

Modus, quo idea rei in imaginativa noſtræ animæ virtute concurrat, conjecturalis, non verò demonſtrabilis videtur. Ita verò motionem ſe habere videmus (1.) *in ſomniantibus*, qui pedes vel manus movent, pollutionem nocturnam patiuntur, Ephialten

 fingunt,

ſingunt,varia loquuntur, ſomnambuli ſunt &c. (2.) *in gravidis*, quæ non ſemper ob oculos poſita appetunt, & tamen nævum infanti inferunt. (3.) *Melancholici*, qui ſe mortuos, pecudes, canes, catos &c. eſſe putant, quo pertinent & maniaci, & hujus farinæ ægrotantes alii. Et ſic has imaginationes variæ ſequuntur Archei motiones.

THEOREMA VII.

Idea extra corpus exiſtens per ſenſationis organa ingreſſa movet Archeum.

SCHOLION.

ID confirmant (1.) inprimis *oculi*, per quos recipiuntur ſpecies ſeu ideæ viſivæ: quod ſat clarè in Optica demonſtratur per cameram obſcuram, e. g. ſola idea conjugis ſivè depicta ſeu per cameram obſcuram demonſtrata movet mariti Archeum, vel ad amorem vel iram moliendam. (2.) *Aures*, per quas ingreditur ſonus, ubi notabilem Archei motum demonſtrat in Muſica harmonia: teſtantur id Melancholici, item à tarantulis morſi, cantu curati &c. Noti ſunt homines, qui ſtridorem dentium vix perferre poſſunt, alii ad clangorem, qui ex dedolatione ſtanni exoritur, mirum quantum exhorreſcunt. In quibus ad varios animi affectus concitatur Archeus. (3) *Nares*, uti videmus in illis, qui allii, ſpiritus vini, tabaci odorem ob Archei averſationem perferre nequeunt Sic moſchus, caſtoreum ob ſolum odorem reſpectivè nocet & juvat. (4.) *Per poros cutis ingreſſæ ideæ reales*, ut ſunt miaſmata contagioſa, qualia febres malignæ comprobant; harum atomorum commune præbet vehiculum aër. Huc referri quoque poſſunt ἰδιοσυγκρασίαι variæ, ut eorum, qui præſentiam cati etiam non viſi percipiunt, eumque oderunt & cane ac angve pejus fugiunt, item qui caſeum abhorrent, & eorum, qui à ſolo aſpectu aſſumpti purgantis vomunt vel purgantur. (5.) *Per os aſſumta*, quorum (α) *alimenta*, quæ motum Archei continuant, ab eoque victa corpus augent. (β) *Medicamenta*, quæ motum Archei in ordine continent, atque pro variâ virtute inditâ eum afficiunt. (γ) *Venena*, dum Archeum vincunt, horribiles interdum ſtruunt actiones.

Modus autem congreſſûs idearum cum Archeo non ſatis in aprico eſt, niſi ex Opticis & Muſicis demonſtrationibus tale quid ſperari poſſit, qui tamen hodiè in hoc opere deſudârunt, nondum rem acu tetigiſſe, comperimus. Unde nunc aggredimur

THEOREMA VIII.

Archeus primùm movet laticem.

SCHOLION.

LAtex eſt quaſi ſiliqua ſeu vehiculum Archei, quo ſemper ineſſe amat, velut *J. M. Marci in Philoſ. Vet. reſt. p. IV. Sect. II. p. 418.* loquitur; *in humido radicali manere in ſuo chao involutum*; nam non ſolus Archeus ſine latice aggreditur ideam, quapropter latex in univerſis corporis partibus habitat *juxta Coroll. 3.* tùm cum Archeo conjungitur in vaſis lymphaticis, (*vid. Helmontius in tract. Latex humor neglectus*, dicens: *laticem tam facilè vocanti aut mandanti obtemperare Archeo*) tùm fermentis ſalinis & 🜍reis exiſtit menſtruum. De quibus pluribus actum *in diſput. de* LATICE ſub præſidio *Viri Excellentiſſimi atque Experientiſſimi Dni H. A. Faſchii P. P. O. famigeratiſſ. Dn. Patroni, Promotoris, ac Præceptoris nunquã ſatis colendi, præterito anno habitâ.* His omnibus tanquam inſtrumentis utitur Archeus, tàm ad aſſumpta in ſuam poteſtatem redigenda, quàm morboſa & peregrina tanquam inutilia ejicienda. Vera hæc invenimus in eſurientibus, quibus, cibis jamjam appoſitis, ſæpiùs lympha per ductus ſalivales non aliter ac per ſiphones, quando os fortuitò apertum habent, cum pudore quoque effluit. Teſtatur hoc porrò ſaliva, quæ omnibus cibis intimè ſe admiſcet in ore, & comitatur eosdem in ventriculum. Et ſic continuò vehit aſſumpta Archeo ſigillata: nec deſerit in mixtione fermentorum, de quibus *vid. Coroll. 4.* donec in vaſa ſanguinea ingreſſus cum ſanguine ab eodem Archeo circuletur. Tacemus à moto pudore erubeſcere faciem, ad cogitata venerea inflari partes genitales. &c.

THEOREMA IX.

Archeus ſanguinem circulat.

SCHOLION.

QUamvis tùm vaſa venoſa tùm arterioſa ob ſtructuram ſuam multùm faciant ad motum circularem, cùm per parietes & latera venarum non commodè penetrare poſſit ſanguis, undè neceſſariò aut aſcendere aut deſcendere cogitur; non tamen principaliorem videmus cauſam ejusdem motus, ac Archeum, qui, dum ordini rerum ſuarum ſtudet, ſanguinem in officinas deducit, & viſcerum culinas, ut in his perfectior reddatur atque elaboretur.

THEOREMA X.

Motio Archei, requiſita ad generandum neceſſaria poſſidentis, dicitur Generatio.

SCHOLION.

REquiſita ad generandum præcipua ſunt (1.) vaſa genitalia, tàm virilia, quàm muliebria, (2.) coitus utriusque ſexus (3.) ſemen virile muliebreque, (4.) calor fovens. Sic vocatur aliàs Archeus ipſe *Facultas Generatrix.*

Διορισμός.

Progredimur ad actiones ipſas Archei, quas alii facultates dicunt, has, quoniam ſemper fiunt per motiones, quæ cauſæ ſunt illarum, etiam *motiones* vocare libuit. Cùm autem ad nauſeam usque libri inſtitutionum de his tractent, prolixiores eſſe noluimus: ſiquidem quot motiones ſecundum numerum prædicamentorum diſtinctæ ſunt, tot quoque ſunt facultates. Neque facultates ab his motionibus realem patiuntur diviſionem. Quapropter ſolis theorematibus relictis, motiones præternaturales dictas in genere aggreſſus ſum, *de quibus theorem. XXVIII. &c.*

THEOREMA XI.

Motio Archei aſſumpta in corporis ſubſtantiam vertentis dicitur Nutritio.

SCHOLION.

Haud

HAud abſimilis huic videtur illa definitio, quam *B. J. Theod. Schenckius in Synopſi Inſt. Med.lib.1.Sect.III. art. 1.§. 10.pag.31.* habet, quod ſit *converſio alimenti in ſui ſubſtantiam partis nutritæ.* Mutatio hæc corporis in aliud corpus per generationem fit, quando formæ ſeu figuræ particularum ab Archeo ſubjugantur, atque ſubordinantur: ita tamen ne putetur, illarum figuras in auram abire vel penitùs evaneſcere, uti figuras bullularum efflatarum diſrumpi cernimus. Sed Archeus alias particulas ſibi aſſimilat, dum characterem ſui eis imprimit, ut figuram ſeu formam Archei referant. Egregio id dignoque, quod hîc inſeratur, ſimili illuſtrat *Mart. Kergerus l. de fermentatione ſect. 1.cap.3.pag.6.*dicens: *ſicuti unus exercitus colligitur ex rebus variis: hominibus iisq; agreſtibus, urbicolis, ſilveſtribus, montanis, maritimis, veteranis, muſteis, grandibus, puſillis, audacibus, timidis, ſtrenuis, ignavis, duris, mollibus, ſervis, liberis, lixis, calonibus, peditibus: curribus, annonâ, armis: quorum omnium vim & conatum dirigit unicus Imperator ad ſuum finem, nempè conſequendam victoriam, quanquam hunc militem præda incitaverit, hunc gloria, illum odium. Ceſſante bello exauctorantur, & qui omnes ex imperio principis militabant, non ad ejusmodi ſignum, ſed & nutum intenti, nunc ſinguli ad ſua redeunt propriisque auſpiciis res ſuas curant. Ita & in homine, ut alia miſta ſileam & exemplum producam excellentiſſimum, ſeſe res habet. Colligit hic corpus ſuum è rebus quamplurimis. Omnia ferè ſublunaria cedunt in ejus nutrimentum. Quæ enim ei non proſunt proximè, ut ſunt venena &c. abſumuntur & domantur ab aliis, gratum homini alimentum ſuffecturis.* Hactenùs ille. Vid. inſuper *coroll.5.* Hoc modò dici poteſt *Archeus facultas* Nutrix.

THEOREMA XII.

Motio Archei aſſumpta ad corporalem diſpoſitionem & ſupra nutritionem vertentis in corporis ſubſtantiam dicitur Auctio.

SCHOLION.

AUctio requirit omnes dimenſiones, ſecundum longum, latum & profundum, quæ ſimul ſumpta dicuntur *corpus*, cui

fines

ſines & terminos ſolus DEUS poſuit. Hinc *nutritio* & *auctio* parùm differre videntur: niſi accretionis termino & duratione.

Atque hæ ſunt facultates ſeu motiones Archei, quas antiqui naturales dixêre, forſitan quia in omni regno naturæ inveniuntur; nondum tamen omnes recenſitæ videntur: ſiquidem facultates reſtant, quæ muſculos inſtruunt, quæ arterias, venas, parenchymata, glandulas, oſſa &c. perficiunt atque ædificant, niſi quis dictas velit vocare univerſales, has autem ſingulares ſeu ſpecificas, & cuilibet parti inſitas. Accedimus jam vitales, quæ in ſolis animalibus ſpectantur, & ſunt ſequentes.

Theorema XIII.

Motio Archei aſſumpta in ventriculo mediante fermento proprio in chylum vertentis dicitur Chylificatio.

Scholion.

AD Chylificationem requiruntur tanquam eſſentialia (1.) *Archeus*, qui unicuique particulæ aſſumpti ſuum imprimit characterem, (2.) *organon*, quod eſt ventriculus, (3.) *aſſumptum*, ut ſunt cibus & potus, (4.) *humido dilutum fermentum:* Hîc magnum adjutorium præbet calor circumjacentium partium. De ſapore fermenti ventriculi quam plurimas opiniones in unum faſciculum collegit *Th. Bartholinus in Anat. renov. lib. 1. cap. IX. p. m. 77. & 78.* quas legeſis, ubi tandem concludit: *ut breviter dicam, ſicuti Chimici herbas contuſas calido loco exponunt, addito fermento ſine ſale, quod fermentationem impedit, ut putreſcant & fermentent ex ſe, quò reſolutis per minima particulis ſpiritus efficaciores eliciant: ita & de ciborum in ventriculo coctione habendum.* Hæc *Barthol.*

Theorema XIV.

Motio Archei in corde aſſumptum chymum in ſanguinem vertentis dicitur ſanguificatio.

Scholion.

MUtationem Chymi in ſanguinem Chimia docet variis modis: ex quibus præcipuè nominamus digeſtionem. Experimen-

rimentis quippe notum eſt, liquores oleoſos, alioſve ſulphure pollentes rubellum acquirere colorem, alios non rubentes ſolâ mixturâ rubro ſanguineo tingi colore. Sufficiat nobis hîc ſumma quaſi legentibus capita, chylum nihil aliud eſſe, quam partes oleoſas ſubſtantificas alimentorum in aqueas liquatas, elemētum ſanguinis, facili expanſione & circulatione ulteriori ſub præſidio Archei in ſanguinem abire poſſe.

THEOREMA XV.

Motio Archei pulſus in corde & arteriis excitans dicitur Facultas pulſifica.

SCHOLION.

QUærunt Medici cauſam pulſus (1.) *in fermentatione ſangvinis*, (2.) *in motu circulari ejusdem*, (3.) *in vaſorum, valvulis inſtructorum, ſtructura varia.* Aſt facultatem pulſificam ab Archeo procedere, cæteris coadjuvantibus, tanquam cauſis ſine quibus non, confirmat *Thom. Barthol. l. c. lib. 2. cap. 6. p. 382. 383.* Hunc ſpiritum non tàm influentem, quam parenchymati cordis innatum ſeu inſitum eſſe, comprobant particulæ cordis recens exempti diſſectæ, quæ manibus mediocriter calidis comprehenſæ pulſant. Et hanc pulsûs cauſam non incognitam fuiſſe veteribus, patet ex Medicorum principe *Hippocrate lib. 1. de diæta*, ubi dicit: *ſecant homines lignum per ſerram; alter trahit, alter protrudit, ſic & hominis natura &c.* ſcil. ſyſtolen ac diaſtolen parit. Neque verò hæc ipſa actio vel ſuſtentatio Archei à perpetuo alcali & acidi in corde occurſu commodè derivari poteſt.

THEOREMA XVI.

Motio Archei aërem externum, ope inſtrumentorum neceſſariorum ad reſpirationem, attrahentis dicitur reſpiratio.

SCHOLION.

ORgana ad reſpirationem neceſſaria ſunt, aſpera arteria, pulmones, thorax, diaphragma. Hujus reſpirationis abſtruſum negotium longiori diſſertatione proſecutus eſt *Excellentiſſ. Dn. D. Mich. Etmüllerus*, quam vide.

Διορισμός.

HÎc quodammodo interrumpere juvabit theoremata, antequam tranſitus fiat ad facultates ſpirituum animalium. Quamvis actionum, quæ aliàs vitales appellantur, nunc perluſtratarum mentio ſufficiens fiat in Inſtitutionibus, plures tamen adhuc reſtant memorandæ, ut ſunt attractrix, retentrix, excretrix, item, quæ muſculis conveniunt, ut attollens, deprimens, coarctans, diſtendens &c. pro variâ partium figurâ motûque differentes. Aſt quoniam pagella hæc capere eas omnes nequit, neque mens eſt, actionum explicationem atque modorum agendi tractare, præcipuis ſaltem & vulgaribus contentus ſit B. L. obnixè rogitamus. Nunc ventilandam ſe exhibet aliàs trita quæſtio, *an ſpiritus animales à vitalibus, & hi à naturalibus differant, nec ne?* Verùm ne in patentem verborum excurram9 campum, paucis nos expediamus. Si ſpiritus ſumitur pro atomis Archealibus, maximè unus idemque erit ſpiritus: imò ipſe Archeus ſingula illa complectitur, variis actionibus varia ſubiens nomina, unus hoc ſenſu eſt in corpore Archeus, unus ſpiritus. Si verò pro particulis ſulphureis atque ſalinis, ut in latice, lacte ſangvineque exiſtunt, ſpirituiſatis accipitur, tunc quamvis non materialiter, tamen formaliter differunt, quatenus animales ſubtiliores, puriores, magis diaphani, ſulphurei, homogenei, volatiliores, albicantesque redditi ſunt: quàm vitales, quia craſſiores, non tàm diaphani, quia terreſtres admixtas habent partes, quapropter heterogenei rubicundique manent: ex his autem animales in officina cerebri naſcuntur. Omnis autem ſpiritus vitalis ac animalis prior ſit, oportet, antequam idoneus ſit ad generandum, nutriendum ac augendum corpus.

Theorema XVII.

Motio Archei pro varia motûs figurâ facta, varium ſortitur nomen affectûs, varioſq; effectus morboſos producit.

Scholion.

COnſiſtit animi pathema in motione Archei, non autem planè rejecta humorum κράσει, qui motui materiam præbent: ita in melancho-

melancholicis,hypochondriacis ſanguis plerumquē niger acidusque videtur,quæ qualitas tardum reddit ſanguinis motum. Ita quoque quando ſubito accepto gaudio, à corde recedunt ſpiritus, facilè diſſipatio eorundem fieri ſolet,ut etiam animi deliquium vel mors inde obſervata fuerint. Sic & à motione iſthâc diversâ ſæpe primò pallor in ore ſedet, quem mox ſummus excipit rubor. Tale quippiam quoque videre eſt in iraſcentibus, inprimis mulieribus,in quibus ſpiritus adeò ad motum irritantur, ut epilepticas facilè æmulentur; imò reverà epilepſiam ſibi concitent,quod ipſa quotidiana eloquitur experientia. Atque ſic per iram fervet Archeus,per timorem fugit, per mœſtitiam pigreſcit, per gaudium effunditur,per pudorem in faciem procurrit. Exinde concludimus,præſupponendam eſſe aliquam imaginem, characterem ſeu Ideam, quam vel per ſenſuum organa ingreſſam vel ab imaginatione fictam comprehendit Archeus, dùm autem hæc imago in æquilibrio quaſi eſt cum Archeo,dicitur gaudium; quando verò concupiſcit imaginis eſſentiam, vocari meretur amor; ſi ſuperatur Archeus ab imagine,dicitur metus; quando hujus imaginis eſſentiam vitare cupit,dicitur fuga; ſi verò imago ſuperatur ab anima,dicitur audacia; quando autem imaginis ſuperare vult eſſentiam,dicitur inimicitia & ſic porrò.

Generale ſolummodo ponere voluimus theorema, ſiquidem ſpeciales affectus deſcribenti volumine opus eſſet, neque id aliter hîc conſideratum volumus, quàm ut mutationes conſequentes in machinâ, quæ non poſſunt non eſſe ſatis enormes, eò magis pateant. Tunc enim ſæpe fertur equis auriga, nec audit currus habenas,tunc mirè & variè moventur humores, vacillant viſcerum munia, peſſundatur corpus, & quis omnes effectus efferati & hoc modo Archei recenſere velit?

Theorema XIIX.

Motio Archei per organa ſenſatoria ideas ingreſſas recipientis dicitur ſenſatio.

Scholion.

MOdus ſentiendi requirit concurſum ideæ ſeu rei cum Ar-

cheo per organa ſenſitiva. Fit autem(1.) *per oculos* & dicitur *viſio*, quam docet *Optica*;(2.) *per aures*,& dicitur *auditio*,quam docet *Muſica*;(3.) *per nares*,& dicitur *olfactio*;(4.) *per linguam*, & dicitur *guſtatio*;(5.) *per cutem*,& dicitur *Tactus*.

THEOREMA XIX.

Intermiſſio harum animalium motionum ad extra dicitur **Somnus.**

SCHOLION.

ET hîc quamplurimæ occurrunt autorum diſſenſiones: Inter quos *Osw. Grembſius l. c. lib. 1. cap. VIII. §. 6.* definit, quod ſit *facultas actualis poſitiva, atque poteſtas dormiendi vitalis naturalis atque neceſſaria.* *Cauſam*, dicit *Jac. Rohaut l. c. part. IV. cap. XXII. pag. 747. eſſe inopiam ſpirituum animalium, qui jam non ea copia in corde generantur.* His apprimè ratio adjungi poteſt, quæ deſumitur vel à ſulphure reſolubili, blanco, narcodico vel ab obſtructione pororum cerebri, vel à ligatione ſpirituũ. Utut autem, quomodo hæc ligatio ſe habeat, nondum ſatis in aprico ſit: nos facilè conſentire poſſumus iis, quæ de Stoicorum doctrina dicebat *in Hermontino Lucianus*; *Peripati placita didicimus, ac ſi ſecundum ea philoſophari vellemus: ſed quæ dicuntur ab aliis, non ignoramus, imò quid reapſe ſint, ignorare non pudet, quia majorum exemplo ignorantur.* Videatur interim Opiologia *D. D. Præſidis noſtri*, ut & *Thom. Williſ. l. c. cap. XVI. p. 235.* perhibens, *majorem animæ ſenſitivæ portionem (animali dormiente) expanſionem ſuam, quaſi vela dimittere, intra ſeſe ſubſidere, ſuoq́; intra proprium ſinum velut capite recondito nihil quod extus eſt reſpicere, aut curare.*

THEOREMA XX.

Motio Archei, intermiſſis motionibus ſenſibilibus extrinſecis, ideas vel fictas vel reverà intra corpus exiſtentes volventis, dicitur **Somniatio.**

SCHOLION.

IDeas ſeu actiones, quas concipiunt ſomniantes, reverà vel quaſi exiſtere, confirmant quam plurimi; ita ſeu oppreſſo pe-

ctore

ctore à chylo viſcoſiori, ſeu reſtagnante ob decubitum ſupinum lymphâ in poris cerebri concipit ſibi pondus incumbens in incubo. Ita in calculoſis fiunt ſomnia venerea, & à lautâ & opiparâ cœnâ aliisq; cauſis occaſionalibus pollutio nocturna accidit. Sic ſomnia pro temperamentorum & morborum variatione contingunt varia, melancholicis verbi gratiâ diabolica obveniunt, & triſtia terriculamenta alia, cholericis rixoſa, febricitantibus ſimilia & ignea. Adeò & ſecum habitans Archeus ruminat acta, defectum vel vitium corporis patefacit &c.

THEOREMA XXI.

Motio Archei, ideas vel per ſenſatoria organa receptas, vel intra corpus natas, in cerebro volventis, dicitur Phantaſia *ſeu* Imaginatio.

SCHOLION.

Videtur *J. Marc. Marci Phil. Vet. reſt. part. V. ſubſect. 11. pag. 577.* explicâſſe modum & effectum imaginandi, ubi hiſtoriam *de Milone* & *Samſone* explicat: quem vide. Opinamur autem ideas intra corpus natas fieri ab Archeo, dum vel ex particulis ſanguinis vel ſuæ ſubſtantiæ imagines ejuſmodi exſtruit atque in intellectûs ſacrarium deducit ipſum.

THEOREMA XXII.

Motio Archei ideas receptas in cerebello reponentis, dicitur Memoria.

THEOREMA XXIII.

Motio Archei, ad ideas ſeu per ſenſus receptas, ſeu fictas vergentis, dicitur Appetitus.

THEOREMA XXIV.

Motiones Archei exiſtentes in actu dicuntur vita.

SCHOLION.

Unionem quidam dicunt animæ cum corpore eſſe vitam, unde iſtam quoque ſubſtantiam dixerunt, ita ut tria eſſent

eſſentialia principia prima ſubſtantiam conſtituentia, & quaſi à ſe invicem ſeparabilia & ſeparatim exiſtentia. Sed miſſis his terminis ſeu notionibus, atque illis, quæ de prædicatâ de vita, neutralitate ſubſtantiæ & accidentis habet *J. B. van Helmont.* illis conſenſum præbemus, qui vitam ἐνέργειαν dicunt, quæ ipſe effectus eſt hujus actus ſeu motus Archei, ſunt enim hæc vocabula ſolummodò ſynonyma Grammatica.

Atque ſic ſubſtantiâ Archei facultatibusque ſeu potentiis ſub nomine motionum, quas ſecundum naturam exercet, explicatis, nunc ad eas, quas Archeus præter naturam exercet, accedimus. Sunt autem illæ, quæ vel in quantitate vel qualitate, vel motu peccant. Pro meliori indagatione pauca præmittere placuit *theoremata.*

Theorema XXV.

Archeus eſt adæquatum ſeu univerſale ſubjectum Medicinæ.

Scholion.

Pauca fit mentio aliàs de ſpiritibus, quando de ſubjecto Medicinæ loquuntur Autores, plerumque tamen pro *adæquato ſubjecto* ponunt corpus, *pro inadæquato* animam, quâ autem ratione, niſi de animâ rationali ſit ſermo, ignoramus: quippè (1.) corpus non eſt cauſa efficiens principalis ſpirituum; ſed potius ſpirituum eſt effectus corpus & officina, quia omnia aſſumpta prius debent ob ſubtilitatem ſuam redigi in ſpiritus, ut perluſtrari & ſigillari ab Archeo commodiùs queant, antequam in partes humidas ſeu ſolidas abeant. Hinc principalis ſummorum Chimicorum regula: *Solve & coagula*; (2.) quia corpus regitur à ſpiritu, non verò ſpiritus reguntur à corpore; (3.) quia Archeus primum eſt, quod afficitur atq; afficit, juxta *theorema V.* Cum noſtra ſententia facit *Excellentiſſimus Dn. D. Sebaſtianus Wirdig in Med. Spirit. part. 1 proœm. §. 8. 9. 12.* dicens: *ſpiritûs ſubjectum eſſe medicinæ & cauſam efficientem ſanitatis & morborum.* *Univerſale* notat omnipræſentiam Archei in corpore juxta *theorema III.* quia in omni morbo (in quacunque corporis parte reſideat) compatitur Archeus;

non

non verò ſemper vice verſa : ubi ſoli motûs Archei vel ejus facultates periclitantur,ſalvo ſcil. corpore exiſtente, qualia exempla videſis in *Schola Med. N. Abrah. Frambeſarii diſp. 1. p. m. 45. 46.* niſi per conſequens partes quoque morbo laborare dici poſſunt, quando ob iram ſeu turbationem Archei fermenta confunduntur & partes lacerantur: de quibus *in theorema. 32. 33.* Ex his ſequitur

THEOREMA XXVI.

Quemcunque morbum patitur Archeus.

DEMONSTRATIO.

SI in omni corporis parte exiſtit Archeus juxta *theor. 3.* & adæquatum eſt ſubjectum medicinæ, uti *præcedenti* dictum eſt *theoremate*, perſpicua erit concluſionis ratio, q.e.d.

THEOREMA. XXVII.

Archeus optimus & unicus morborum curator.

SCHOLION.

VEterum eloquium eſt, *morborum curatricem eſſe naturam*, quam de Archeo, qui ſynonymum eſt (ut in *evolutione Synonymorum* facta eſt mentio) intelligendam putamus. Vide ſuper hanc rem eleganter diſſerentem *Joh. Theod. Schenk. Inſt. Med. Synopſ. lib. IV. part. 1. art. 1. §. 9. pag. 68. 69.* ut & *Sebaſt. Wirdig Spirit. medic. 2. cap. X. pag. 106.* Siquidem hic aſſumpta, quæ ſubjugare poteſt, in poteſtatem ſuam redigit, atque eum in finem ſubjugatis utitur, quò inopiam partium ſeu defectum ſublevet, aut expellat excrementa vincatque peregrinum hoſpitem, morbum. Infantes namque ſolo materno lacte contenti incolumes vivunt, nutriuntur, eorumque corpora augentur, nec dubium eſt, quin etiam fermenta viſcerum multiplicentur: ſunt plethorici ob ſanguinis copiam, excrementa quoque adſunt, & quæcunque vivendi neceſſitas poſcit, ea videre licet in infantibus ſolo lacte nutritis. Atque ſic unicus director, motor, curatorque eſt omnium rerum Archeus. Inſuper *Excellentiſſimus Dn. D. Præſes, Dn. Præceptor ac Promotor Honorificentiſſimus in tract. de medicam. facult. lib. 2. ſect. 1. c. VI.*

VI. p. 153. dicit *Archeum adjutum à medicamento ſæpè ſtimulum materiæ morbificæ in bonum finem convertere & educere robore quodam noxia, hoc ipſo ſatis monſtrare ipſum actuare medicamenta, & in uſum ſuum applicare, ut conformia fiant ſuæ potiùs intentioni ſæpè quam Medici.* Paulò ſuprà, eodem loco: *A pulvere* ait, *abſorbente noſtro ſæpiſſimè & vomitus præſentaneo cum effectu contingentes: ſic à pulvere pleuritico in quatuor diverſis ægris vidimus alvi fluxum purulentum.* Unde liquet Archeum omni quaſi providere inopiæ. Exinde præ omnibus Archei attendendus eſt niſus, quò hic vergat eò etiam vis medicamenti dirigi debet, juxta *Hippocratem* noſtrum.

Duplici verò modò Archeus juvatur contra morborum univerſam turbam, itidem ex divini ſenis elogio, προσθέσει καὶ ἀφαιρέσει *additione & ablatione*; Confortantibus ex tricorpore regno & evacuantibus & alterantibus ita enim ipſe promptè roboratur, ita cauſæ occaſionales illum quovis modo turbantes auferuntur, quibus ablatis facilis eſt curatio.

Theorema XXIIX.

Immoderatio ſex rerum non naturalium Archeum turbat.

Scholion.

UTi omne nimium vertitur in vitium, ita etiam immoderatio rerum ſex non naturalium nocet. Nocent inprimis Archeo (1.) *aër*, hyeme prærigidus, cui ſufficienti calore occurrere non valet Archeus, unde dolorem capitis, dentium, raucedinem, gonorrhæam, ſymptomata varia uteri, perniones &c. cauſat (2.) *cibus & potus*, quos immutare, ope fermentorum tanquam inſtrumentorum, non poteſt Archeus, inde Cachexiam, Crapulam, Hydropem, Arthritidem &c. pariunt. (3.) *Somnus & Vigiliæ*, ille catarrhos, lethargum &c. hæ phthiſin, dolores capitis &c. produnt. (4.) *Motus & quies* ſuum quoque addunt calculum excitando laſſitudinem, & ſomnolentiam &c. (5.) *Animi pathemata*, animi deliquium, malum hypochondriacum, epilepſiam, melancholiam, hyſtericas paſſiones &c. (6.) *Excreta & retenta*, ita quando ſemen intempeſtivè retinetur, aut in coitu non omne ejicitur ſed in via hæret,

hæret, corporis totius gravitatē inducit, imò ulcera venerea parit; retentio urinæ calculo, imò morti præbet occaſionem, ut in viro illuſtri, qui ob pudorem coram Aulicis urinam reddere noluit, factum legimus. In dyſentericis excernitur ſanguis, imò & chylus in lientericis, quapropter tandem moriuntur ægri.

THEOREMA XXIX.

Omne excellens ſenſile cauſat turbationem Archei.

SCHOLION.

TRitum eſt Medicorum effatum, omne excedens ſenſile lædit corpus, (ſcil. vivum) ſub quo inprimis intelligitur id, unde vita, quod Archeum *in theoremate 24.* ſtatuimus. Unde ſequitur eum, cum objectum adæquatum vel potiùs univerſale morbi *juxta theorema 25.* exiſtat, & primum ſit excipiens idearum, facillimè vel ob nimiam copiam, vel ob eximium qualitatis gradum turbari: Quod patet in intuentibus ſolem, fulgura, lunam &c. ſeu mediantibus vitris per tubos opticos, ſeu ſine iiſdem. Novimus pyroboliſtas, qui ob tonitrua tormentorum obaudiunt vel ſurdi ſunt: & ∾ ⊕, ⦶, ⊖, ▽F, in majori, quã par eſt, copiâ aſſumpti nocent. Sic quoque ſummè calido corpore hauſta aqua frigida, ob ſubitam mutationem, quæ periculoſa eſt, cauſat phthiſin, febrim hecticam, tuſſim, imò & mortem repentinam; quia iiſdem Archeus reſiſtere non potis eſt, quem aufugere tunc oportet, vel humores in motum concitat atque turbat, vel vaſa lacerat & corrumpit: de quibus in ſequentibus. Nil magis ipſi adverſum, quàm immoderatum; nil magis noxium, quàm ſubitanea & violenta mutatio, unde ipſe in motibus ſuis turbatur.

THEOREMA XXX.

Peregrinitas aſſumptorum Archeum turbat.

SCHOLION.

SIve peregrinitatem ſeu inſuetudinem dicas, modò ideam intelligas, quæ noſtro Archeo minùs placet. Unde venena ob peregrinitatem ſuam turbant ſpiritus noſtros; quando autem in

conſuetudinem tracta, minùs nocent: quod corroborat *corollarium 6.* Legimus namque hiſtorias teſtantes, quæ aliis medicamenta ſunt, illa quibusdam ceſſiſſe in venena. *Zacut. Luſit. Prax. admirand. l.3.obſ.99. de piſcatore quodā ſene perhibet, quod ſpectās magnificentiſſimum Sebaſtiani Luſitaniæ Regis introitum in oppidum aliquod maritimum, ſubitò in terram veluti attonitus conciderit, quem duo Medici fruſtrà pro Apoplectico curare tentârunt, prognoſticis tandem relinquentes. Prudentiſſimo verò Thomæ à Veiga Archiatri Regii judicio, ex aromatum in plateis, propter frondes fragrantes & ſuffimenta copioſiora, odore fortiori in repentinum hoc malum incidiſſe judicatus eſt, & adhibito ſimili conſilio, ut æger denuò ad littus apponeretur & algâ limoque cooperiretur, brevi temporis ſpatio priſtinæ ſanitati reſtitutus fuit.* Et ſimile quoddam invenitur in fœminis urbanis, quæ odorem moſchi, ambræ, roſarum &c. non ſolùm ſine uteri turbâ perferre poſſunt; ſed & in tantum iisdem delectantur, ut ſuis coſmicis miſcere non dubitent: quod tamen nec prius nec poſterius locum facilè invenit apud ancillas ruſticas. Exinde concludimus *corollarium 7.*

Διορισμός

Turbarum modos recenſere, vix capit hæc plagula. Intelliguntur autem per turbas, ordines & motus ſupra conſuetudinē naturæ languidi vel excitati, quales in febribus ardentibus experimur; motum namq; fieri videmus nimis celerem, unde pulſus frequens & calor major, qui laticem ejiciunt, atque per poros emittunt: curationem horum oſtendunt *corollaria 9. & 10.* Atque ſic expoſitis quibusdam cauſis Archeum turbantibus, quæ ejus ſedationem juxta *Problema 4.* indicant; nunc ad actiones Archei turbati deſcendimus.

THEOREMA XXXI.

Turbatus Archeus laticem deſtituit.

SCHOLION.

Dum Archeus latice veſtitus in celeri eſt motu, facillimè laticem ſeu humidum radicale ob ſummam volatilitatem deſtituere ſolet. Unde ſitis & ſudor præter naturam in febricitantibus

bus, qui, niſi humidum radicale juxta *corollarium 9.* continuare poſſint per potum, quem ſitis poſcit, moriuntur. Quod teſtatur febri ardenti mortuus, in cujus per cultrum anatomicum explorato pericardio ne gutta quidem humoris reperta fuit. Nimirum hoſpitio exturbatur, ſi temperie, conſiſtentia, motuque enormiter maſſa ſanguinea vitietur.

THEOREMA XXXII.

Turbatus Archeus fermenta, ceu inſtrumenta primaria, confundit.

SCHOLION.

NOn immeritò fermenta inſtrumenta vocari poſſunt, ſiquidem iisdem utitur ad varia munia obeunda: ita acidum adhibetur, ut fermentationem aggrediatur cum alcali: alcalinum ut acidum præcipitet: oleoſum, ut alcali fixum volatiliſet &c. In perturbatione vero Archei inſiti, ob horrorem, qui præcedere ſolet morbós Archeales, ſua officia derelinquentes, quemcunque hoſtem ſine ordine expellere conantes, fermenta, quibus præſides fuerunt, extravaſant. Tale quippiam videre eſt in febricitantibus, ubi fermentum ventriculi extravaſatum eſt, unde dolor ejusdem, inappetentia cibi, præſertim carnis. Ob denegatum fermentum bilioſum, quod aliàs naturalis clyſter eſt, juxta effatum *Dn. D. Wedelii in tract. de medicam. fac. lib. 2. Sect. 1. cap. 3. p. 136.* fit obſtructio viſcerum, unde gravitas & durities abdominis: tunc bilioſum hoc fermentum vias ingreditur ſanguineas. Sentiens tale Archeus in motum cietur, unde motus præter naturam dictus & pulſus frequentior in corde & arteriis, qui retardationem petunt, *vid. Problema VII.* hic motus reddit particulas calidas, quæ refrigerium poſtulant, juxta *Problema VIII.* Unde calor major, ac aliàs, cauſatur.

THEOREMA XXXIII.

Turbatus Archeus vaſa ſæpè lacerat, partesque corrumpit.

SCHOLION.

ET hoc videmus in febricitantibus, qui ſæpiùs patiuntur hæ-

morrhagiam narium, ſputum ſanguinis, in quibus fores venarum patent, in dyſentericis aperiuntur venæ meſaraicæ, in hydropicis lacerantur vaſa lymphatica; in iliacis convolvuntur inteſtina &c. Poſcit hoc modo Archeus corroborantia & adſtringentia: de quibus *vid. Problem IX.*

THEOREMA XXXIV.

Turbatus Archeus ſe ipſum perdit.

SCHOLION.

PErdit ſe ipſum Archeus variis modis, inprimis in malignis, tùm ob ſummum ſanguinis ſerique motum, tum ob peregrinum hoſpitem abigendum, habitaculum ſuum derelinquit atque aufugit. In terrore ſubito diſpergitur. Sic & in cæteris affectibus lethalibus fieri ſolet, quorum perditionis modos conſcribere, pagella hæc non ſufficeret. Indicat id, quod *Problema II.* petit.

THEOREMA XXXV.

Diminuto ultra ſphæram ſuam Archeo agonizat æger.

SCHOLION.

SI non repente diſſipatio fit particularum Archealium, ut in apoplexiâ ſubitaneâ, animi deliquio, vulnere cordis lethali &c. accidere tamen ſolet in tabe laborantibus, in phthiſi, in febri Hectica, in Hæmorrhagiâ, in Hæmoptyſi, in Febribus malignis, in ſenibus &c. in aliis citiùs, in aliis tardiùs.

THEOREMA XXXVI.

Ceſſatio omnium motuum Archei dicitur mors.

SCHOLION.

SIgnum infallibile eſt mortis, quando nullus amplius motus, aut facultas, nec rationalis, nec animalis, nec vitalis ſuum peragit officium, nec motus ullus ſanguinis, unde nec pulſus apparet arteriarum, nec ullus motus membrorum, nec reſpiratio. Unde in apoplecticis, hyſtericis, &c. ceu morti vicinis, omnes actiones explorandæ veniunt, antequam morte obruti judicentur. Et hæc omnium rerum humanarum eſt finis.

SECTIO III.

PROBLEMA I.

Archeum conſervare.

SCHOLION.

CONſervatio Archei eſt ipſa longævitas: in hujus ſcrutinio haud parum deſudâſſe *Helmontium*, patet ex *tract. Arbor vitæ*, ubi ad cœlum usque laudibus evehit remedium cedrinum, cujus præparationem *ibidem* tractat, quam *Osw. Grembſ.* confirmat *lib. III. cap. I. n. 13 14.* Quoniam autem hujus poſſeſſor rara avis eſt, effatum *Nobil. Dn. D. Præſidis, Præceptoris ac Promotoris Honorificentisſimi in Theor. Med. part. IV. ſect. 1. theor. 3.* exoſculemur, quando dicit: *In rebus non naturalibus methodum tuendæ ſanitatis conſiſtere.* De quibus ſufficienter in inſtitutionibus pars ὑγιεινὴ tractat. Quamdiu namque ſanus eſt homo, tamdiu quoque vivit, cùm verò ægrotat, tunc aut diminuitur Archeus, vel turbatur, vel ſopitus jacet: unde ſequentia problemata ſtruximus.

PROBLEMA II.

Numerum particularum Archei augere. i. e. Archeum augere.

SCHOLION.

SI augeri debet, fieri id poſſe autumamus, quando particulæ Archei, i. e. figurâ ſeu ſpecie ſimiles Archei adduntur Archeo. Fortaſſis tale medicamentum Archeum augens indigitant *Adepti*, inter quos ſæpius citatus *Helmont. in fragm. pag. m. 351.* dicit: *docendum eſt, in unitate remedii conſiſtere ſanationem & à morbis cunctis reſtaurationem.* Unde autem iſta remedia, an ex regno minerali? an ex vegetabili? an ex animali? ſumenda: per experientiam Chimicam invenienda ſunt, cui, tanquam lydio Lapidi, ſtudendum jubent emunctæ naris Medici, *vid. Coroll. 12.* Aſt quantam ἐνέργειαν habeant ex homine petita medicamenta, ea, quæ ex ſanguine, ex urina, ex cranio, ex ipſo ſtercore ſ. v. hominis præparantur, teſtari poterunt. *Vid.* integer *Beckeri* libellus *de Medicam.*

Microcoſmicis in Spagyria Microcoſmica. Hîc verò id amplius non disquiremus, nec enim horum litem dirimendam ſuſcipere voluimus. *Vid. Frid. Hoffmann. Clavis Pharmac. Schrod. lib. V. Sect. 1. p. m. 667. &c. De ſangvine humano.* Item *Dn. Dan. Ludovici Diſſ. de vol.* ⊖ ♀ *p. m. 65. &c.*

PROBLEMA III.

Sopitum Archeum excitare.

SCHOLION.

QUando ſua munia non obit Archeus, obdormit potius: uti in caſu apoplectico ſolet, ubi ſtertit æger immoto corpore, actiones omnes ſopitæ jacent, præter reſpirationem; ita quoque in affectibus ſoporoſis, ut ſunt coma ſomnolentum, lethargus, incubus, catalepſis &c. Hæc autem indicant excitationem Archei, quam dupliciter fieri autumamus: (1.) removendo ea, quæ ſoporem Archei cauſare queunt, quod edocet *Probl. V.* (2.) Archeum in motum ciendo, & hoc ipſum bezoardica, diaphoretica, inprimis ſalia urinoſa volatilia præſtant: Horum contrarium oſtendit *Problema ſequens.* Inſuper ſicco pede præterire hîc nolumus, quòd mirum in modum excitent Archeum noſtrum, *odor*, *cantus*, *ſonus & lumen*, quæ *à Platonicis quatuor* vocantur *alimenta ſpirituum*; De quibus vid. *ſæpiùs citati Dn. D. Præſ. noſtri, Tract. de compoſ. medic. ſect. 2. cap. 2. p. m. 56.*

PROBLEMA IV.

Archeum irritatum ſeu turbatum ſedare.

SCHOLION.

JOh. *Theod. Schenckius in Synopſ. Inſtit. Med. lib. 5. claſſ. 2. artic. 11.* totum conſcripſit capitulum de ſedativis medicamentis, quorum ſat magnam compoſuit farraginem, quæ videri poteſt *ibid. pag. 148.* Inprimis laudatur *Laudanum Paracelſi laudatum*, cujus deſcriptio habetur in *Pharmacop. Med. Chym. Joh. Schröd. lib. IV. claſſ. 2. cap. 394. pag. m. 205.* Idem *lib. III. cap. 26. pag. m. 496.* ad cœlum usque evehit *Tincturam* ⊕*li rubicundiſſimam. Excellentiſſ. Dn. D. Wedelius* commendat Opiata in ſua *Opiologia* paſſim: quo-

quorum admirandum effectum ſæpius vidimus in dyſenteria. Spectat huc mercurius diaphoretic9 *Helmontii*, cujus deſcriptionem habet *Grembſ. l.c.lib.III. cap. 3. §. 80. p. m. 505.* ♁ ⊕ *eodem cap. §. 62. p. m. 504.* cujus mentionem quoque *J. B. van Helmont* fecit, *in tract. Butler. p. m. 363. §. 25. 29.* item *lib. de febb. §. 8. 9. &c. p. m. 101.* Sufficiant horum *illuſtrium Medicorum* medicamenta ſpagyricè elaborata, (quæ ſingula ſuo modo Archeũ ſedare deprehendũtur) pro temporis ratione prolata, quorũ modum acquirendi Chimia medico neceſſaria, utilis atque honeſta (*juxta coroll. 13.*) docet. Inſuper ſedare quidam conantur Archeum, dum cauſam occaſionalem ſeu efficientem turbationis ei eripiunt atque detrahunt, & hoc fieri putant *per ſudorifera, purgantia, vomitoria, acida, urinoſa, præcipitantia & ſimilia.* Quod tamen non ſemper ſuccedere teſtantur arthritici, dyſenterici, febri Hungarica laborantes, hydropici &c. ubi quidem materia quædam removeri aut deſtrui poteſt, exinde autem ira ſeu turbatio Archei non tollitur; ſed materiam novam regenerat Archeus, unde dyſenteria recidiva, hydrops recidivus, podagra recidiva &c. atque ſic palliativam aliquando adhibent curam. Quoniam autem hæc mediatè potiùs Archeum ſedant, exinde ſpecialia de iisdem condere problemata placuit.

PROBLEMA V.

Peccantia in corpore auferre.

SCHOLION.

PEccant verò in corpore vel ſubſtantiâ, vel quantitate, vel qualitate, vel motu, humores; de quibus longiùs diſſerit *Joh. Jonſtonus in Syntag. Univerſ. Med. Part. II. lib. 3. Tit. 2. cap. 2. & 3. de meth. ἀφαιρετικῆ.* Illa verò ſatis removere poſſumus, ſi Alexipharmaca, Diaphoretica, Vomitoria, Purgantia, Diuretica, Menſes moventia, Venæſectionem, Scarificationem, Hirudines &c. adhibemus. De quibus omnibus θεραπευτικὴ ſufficientiùs agit.

PROBLEMA VI.

Abſentia reſtituere.

SCHOLION.

Non

NOn hîc tractamus περὶ ϑέσιν Chirurgicam; ſed illam, quæ defectûs naturæ corrigit, parteſque corporis augmentare docet, quam indicant atrophiâ, phthiſi, febri hecticâ laborantes. Hîc ſanè inprimis Archeus attendendus eſt, quippè vehementer in his caſibus diminutus videtur. Fermentum ventriculi conſervandum, abolitum reſtituendum, ſeu acidis ſeu ſalſis & eſurinis, ſeu balſamicis & aromaticis id fiat. Si obſtructio meſenterii, hepatis, aliorumq; viſcerum adeſt, medicamentis ſalinis, tartareis, antimoniatis, ⊕latis, & inprimis ♂libus commodè aperitur. Emulſiones quoque amygdalinæ & aliæ egregiam præſtant operam, dum ſalia, quæ partes quaſi devorant, demulcent, ſuavem ſenſum inducunt, confortant.

PROBLEMA VII.

Bilioſum fermentum in ſangvine præcipitare.

DEMONSTRATIO.

SI acida præcipitant alcali, quod experientia comprobat, etiam præcipitabunt bilioſum fermentum, quod ſub alcalibus continetur, Q. E. D.

PROBLEMA VIII.

Calorem diminuere ſanguinis, i. e. frigefacere ſangvinem.

DEMONSTRATIO.

SI motus eſt cauſa caloris, & acida motum urinoſorum ſiſtunt, & ſulphur obtundunt, per illa frigus, ut alia taceamus, eximiè induci poteſt.

PROBLEMA IX.

Vaſa ſeu partes corporis corroborare.

SCHOLION.

ID ſanè præſtant adſtringentia, quippè omnia corroborantia adſtringunt, quod ipſe *Dn. D. Wedelius in tract. de Med. facult. lib. 1. ſect. 2. cap. 2. pag. 31.* docet. Et inter hæc inprimis ♂lia, adeò ut etiam quidam inter ſedantia Archeum numeraverint eadem. *Vid. Joh. Theod. Schenck, loc. cit.*

PROBLEMA X.

Adſtricta laxare.

Scholion.

Oſtendunt hæc poſteriora Problemata modum *Methodicorum* antiquum, dum *laxa adſtringendo, adſtricta laxando* curaverunt. Laxamus autem adſtricta humidis, emollientibus, aperientibus, obſtructionem tollentibus. De quibus copioſiùs *Excellentiſſimus Dn. D. Præſes, Dn. Patronus ſemper devenerandus in tract. de Med. facult. lib. 1. ſect. 2. cap. 1. pag. 26. &c.* agit.

SECTIO IV.

Continet

Corollaria.

Corollarium I.

Sulphur non eſt principium primum.

Scholion.

Quia deſtrui poteſt, & quando crematur, aut in ſal volatile vertitur aut in fumum abit.

Corollarium II.

Gas ſal volatile fingit.

Scholion.

Quia illud eſt, quod in cremando avolat, cùm cremari non poſſit: ſaporem autem, ſi concentratur, etiam urinoſi ſalis habet.

Corollarium III.

Latex Helmontii comprehendit humidum radicale veterum.

Corollarium IV.

Omne fermentum vivi corporis admixtum habet laticem.

Corollarium V.

Modus nutritionis fit προσθέσει, προσφύσει & προσομοιώσει.

Scholion.

Effatum eſt *Wedelianum in Theor. Med. part. 1. Sect. 4. theor. 5. p. 16.* Subſtantiam hanc *Arabes* dixerunt humorem innominatum, rorem, gluten, cambium.

Corolarium VI.

Venenum abſolutè ita dictum non exiſtit.

Scholion.

Teſtatur namq; experientia, aliquos araneas comediſſe ſine noxa: quidam Medici ♂ crudum ægrotantibus ſine vitæ periculo exhibent; ita quoque *Galenus* cum galbano ☍ ſuffitu attractum tuſſientibus præſcripſit.

COROLLARIUM VII.

Conſuetudo eſt altera natura.

SCHOLION.

ADeò noſtræ naturæ DEUS providere voluit, ſi illa ſimul tot & tantis adverſariis, quæ inſidias ei ſtruunt, occurrere non poſſit, ut per aliquod tempus tandem vincere valeat eadem, quod conſuetudinem tanquam adſcititiam & connatam naturam vocare voluerunt veteres, de qua non immeritò jubet*Galenus lib.11.meth. Med. cap.3.* quòd

COROLLARIUM VIII.

A conſuetudine maxima ſumenda indicatio.

SCHOLION.

Aſſuetis aſſueta relinquenda: quia conſueta longo tempore, & ſi deteriora ſunt inſuetis, minùs tamen moleſta eſſe ſolent, juxta *Hipp. lib.2.Aph.50.*

COROLLARIUM IX.

Potus febri laborantibus ſitientibus non eſt denegandus.

SCHOLION.

Quia ſerum ſanguinis auget hauſtus, ut ſemper habeat Archeus, quod depaſci poſſit, donec ille ad requiem compoſitus fuerit.

COROLLARIUM X.

Vinum febricitantibus non æquè denegandum.

SCHOLION.

Si acida e.g. ∼ ⊕, ⦶, ⊖lis, ſuccus Citri, ✝ Bezoard. bilioſum ſanguinem præcipitant, juxta *Problema VII.* cur non vinum, inprimis acidiuſculum (non dulce) in febribus ardentibus poſt adhibita Bezoardica, adminiſtrare quandoq; liceat? ignoramus. Juvamen experientia comprobat: *Cùm anno 1677. circa Paſchatos feſtum Dreſdæ febri ardenti per aliquot dies vehementer decumberem, adeò ut jam conclamatũ eſſet, quod prudentiâ ac conſilio Excellentiſſimi Dn.* Morgenſtern *Med.D.Pract. celeberrimi adhibita plurima*

reme-

remedia optato fine non potirentur, humanâ ope ferè deſtitutus, jamq́ morti vicinus præparavi me ad æternã ſalutẽ: ſicq́ Divini Numinis arbitrio cõmiſſus, tanto flagrabam vini deſiderio, ut omnibus modis illius hauſtũ ab adſtantibus depoſcerem, quo tanquam ultimo officio me defraudare ipſis religio fuit. Allato igitur vino Miſnico præter omnium opinionem proficuè ſum uſus: dormitare cepi, & ubi per totam noctem placide requieveram; ſequenti mane totus Icteritius apparui, cum magna laſſitudine totius corporis, ſine ardore tamen, & ſine tanto pulſu cordis & arteriarum: Ictero curato, priſtinæ ſanitati reſtitutus per DEI benevolentiam adhuc ſuperſtes ſum.

COROLLARIUM XI.

Acida frigefaciunt.

SCHOLION.

Quia ſangvinis motum ejusque ſulphur bilioſum domant, & ſal volatile peregrinum figunt & coercent, quæ ipſa calorem præternaturalem utplurimum producunt.

COROLLARIUM XII.

Medicus hodiè Medici nomine, non dicam, indignus eſt, ſaltim miſer Medicus, qui chimiam ignorat, miſerior, qui odit.

SCHOLION.

Effatum eſt *Excellentiſſ. noſtri Wedelii ſæpiùs citati, in Pharmaciæ in artis formam redactæ proœm. pag. 5.* Sola namque Chimia praxin oſtendit actionum naturalium rerum: quapropter quemcunq́ hodiè videas Medicum, niſi Chimiæ peritus, non habendus genuinus Medicus. Neque ei fidendum, qui ſolis Pharmacopolarum mercibus curare conantur, quippè hi apothecarii vulgò dicti, *vid. l. c. Wedelianum p. 1.* ſæpè ſaltim ſunt repoſitores, & qui ab aliis venundata & taliter qualiter præparata medicamenta coëmunt & diſpenſant. Quod ſanè teſtatur experientia, ubi e. g. ♁, ⊕, ⊖, ▽ & alii impetuoſi dicti non ſolùm inutiles & phlegmatici, ſed ſæpè nocentes pro bonis venduntur. Idem de ſalibus, elixiriis &c. conſtat: unde tot lachrymæ, ut ſæpè Medicus in jus vocetur, de negligentiâ curæ, ubi tamen culpa, quæ Medico imputatur, latet in Pharmacopolâ. De quibus ſatis abundeque legi poteſt *Excellentiſſ. D. Dan. Ludov. Med. Duc. Sax. Goth. Pharmac. diſſert. III. de privata remediorum diſpenſatione.* Hinc tandem in proverbium abiit: *Novus Medicus, novum cœmeterium.* Co-

COROLLARIUM XIII.

Non ſemper verum eſt, novum Medicum opus habere novo Cœmeterio.

SCHOLION.

Videatur inſuper *Frid. Hoffmann. Op. de Meth. Medend. lib. 1. cap. V. pag. 33. 34.* Quoniam nullus ad curandum admittitur, niſi legitimè de ſtudiis & experientiâ, (ſi ipſe ob denegatam occaſionem nondum praxin aggreſſus ſit) ductu *Excellentiſſimorum Medicorum* acquiſitâ, examinatus fuerit: quapropter gradum Doctoris petunt, ut habeant Inſignia ac Privilegia ſumma, quò homines jam fidem adhibere poſſint, illos tali experientiâ jamjam inſtructos eſſe: pro quibus ſit

SOLI DEO GLORIA.

DUm corpus curare paras, fauſto omine primus
obtigit Archeus, cui machina tota movetur.
Præcipuum curas motorem; relliqua ſponte
ſubſidunt, hujusque valent moderamine ducta
membra; nec externus quicquam ſuperaverit hoſtis,
vel bella inteſtina; quietis omnia rivis
præſide Te cedunt. Sic dignum patria tellus
æternis titulis redimitum & munere digno
excipiet, cornuque ſuo fortuna ſequetur.

Nobiliſſ. Dn. Doctorando hoc affectus & benevolentiæ monumentum ſiſto & ſolidæ eruditionis honorumque meritiſſimorum invidendos ſucceſſus apprecor ac ominor

PRÆSES.

SPiritus Archeus quid ſit, dum ſiſtis Amice!
docta ſatis ſpiras, digna tuo ingenio.
Quò bene reſpirent, Numen felicia ſpiret!
quos quatit hoſtilis ſpiritus, arte tuâ.

Nobiliſſimo Dn. Doctorando, Amico ſuo perdilecto, ita vovet, ac de novis honoribus gratulatur

Joh. Geinitius, Med. D.